

Autor: Karel Kaiser

Více než půlstoletí po skončení druhé světové války není stále většina (především střední a východní) Evropy schopna vnímat události druhé světové války jako uzavřenou kapitolu a nesměšovat národnostní příslušnost s étosem boje proti totalitnímu režimu. Dnes si připomínáme čtyřiašedesát let od osvobození Československa, tedy od jeho osvobození z drápů nesnesitelného nacistického totalitního režimu, přesto se znovu začínají ozývat hlasy, varující tu před „německým“, tu před jiným nebezpečím, vyplývajícím z údajných vrozených imperiálních národů nějakého evropského státu (popřípadě třídy a skupiny lidí), tedy přesně z těch myšlenkových kategorií, jaké stály za zformováním hrůz dvou podstatou identických totalitních režimů 20. století – nacismu a sovětského komunismu.

Navzdory občas hodně nepřesné propagandě se zapomíná, že vina za rozpoutání druhé světové války neleží výhradně na Třetí říši. Podobné militaristické tužby měl Sovětský svaz a měl dokonce i podobné expanzivní zájmy – navzdory tomu, že Stalinem plánované západní tažení, které by se nespokojilo pouze s východní částí Polska dosud čeká na podrobné prozkoumání historiky, ze zpráv německých válečných kolon v roce 1941 těsně po zahájení operace Barbarossa hovořily celkem jasně o příhraniční koncentraci sovětských ozbrojených sil. Svůj díl viny nesou i západní mocnosti, které přijetím versailleského systému, vytvořením mocenského vakua ve Střední Evropě a neúnosnými reparacemi ve dvacátých letech podpořily německou touhu po odplatě.

Druhá světová válka budí emoce a umožňuje promítat do druhých vlastní národní komplexy a vytvářet historickou dojmologii. Místo abychom se snažili sledovat a vysledovat shodné znaky totalitního, který na rozdíl od sovětského komunismu a hitlerovského nacismu není historicky determinovaný (a může se vytvořit i pod pláštěm „liberální demokracie“) viní se německý národ, ale na druhou stranu i dnešní Rusko, za zvěrstva spáchaná Sovětským svazem.

Stejně jako je módní strašit revanšismem sudetských Němců, stává se v poslední době módním plivat na pomníky rudoarmějců a relativizovat úlohu a oběti Sovětského svazu ve válce. Přechází se přitom základní rozdíl, ze kterého na jedné straně samozřejmě vyplývá určitá objektivní historická danost, která jasně rozlišuje mezi vítězi a poraženými, ale zároveň tím nevyplyvá, že všechny kroky strany, kterou považujeme za „morálně správnou“ musíme akceptovat stejně, jako národ, který byl na „morálně špatné straně“ musíme nutně stigmatizovat a obviňovat na základě principů kolektivní viny.

Shrnutí a podtrženo. Sovětský svaz a západní spojenci bojovali za druhé světové války za svržení brutálního nacistického režimu, který měl být poražen a byl poražen. Nelze přitom ale zapomínat, že šlo o nutné spojenectví a osvobození části Evropy v žádném případě nevyvíjí SSSR z faktu, že byl strůjcem stejně brutálního režimu jako Třetí říše. Stejně tak ale nelze na základě brutality hitlerovského systému odmítnout každý shovívavý pohled na například na německé ozbrojené síly. Osobně se domnívám, že se nevyklučuje jistá úcta vůči rytířství některých zástupců německého generálního štábu, kteří se do posledních sil snažili zabránit katastrofě, do které jejich vlast vrhlo politicky šílené vedení a vůči bojovým formacím, které i ve ztracené situaci předvedly v boji pozoruhodné výkony. Je to podobné

jako s úctou k „neznámému sovětskému vojínovi“, přece to hned neznamená, že tím vzdáváme hold L. Berijovi a sovětské tajné policii. Stejně jako s obdivem ke generálovi Eisenhowerovi, který nás nemusí nutně vést k akceptaci brutálního a záměrně výhradně vůči civilistům zaměřeného vybombardování Drážďan v únoru 1945, nebo věrolomnému chování Západu po válce, kdy byli z popudu Harryho S. Trumana vydáni napospas Stalinovi sovětské zajatci. A zůstaneme-li doma, tak úcta k odboji a partyzánskému hnutí nemusí mít hned nutně cokoli společného k oslavování Rudých gard a jedinců jako Karol Pazúr.

Život není jednoduchý, černobílý. Historie už vůbec.